

A ZENE HATALMA

Beszélgetés Hegedűs Endre zongoraművésszel, a kétszáz éves Liszt Ferencről

A főváros szélén falusias csönd, gyümölcsöskertek apró kunyhókkal. Lejtős út, éber kutyák. A keresett házat könnyű megtalálni: Kossuth-címer a falon, szél fújja a nemzeti zászlót, az autó visszapillantó tükrén is háromszínű szalag.

A nagyszobában egymás mellett két zongora, rajtuk kották és kéziratok. A polcon, az ágyon, az asztalon könyvek, a sarokban komoly lejátszók, lemezek és kazetták százai. Halkan a weimari esztendők gyönyörű dallama szól, örvényes hangjai áttörnek az évszázadokon, hogy újból üzenjenek.

Hegedűs Endrét a zongorairódomal ismerőinek nem kell bemutatni. Játékát Európától az Egyesült Államokon át Japánig – ahol évekig vendégprofesszor volt – és azon túl is nagyra értékelik, nem is szólva hazai rajongóiról.

Különösen Liszt-átiratok tolmácsolásával szerzett magának hírnevet.

Az elmúlt harminc év alatt sokat tett a nagy zeneköltőért. Ezért kerestük fel őt, hogy jobban megismerjük a *Krisztus oratórium*-t, a *Les préluces*-t, a *Mefisztó keringő*-t, a *Magyar rapszódia*-k alkotóját.

*

- Január 22-én, a kultúra napján nagy nyitókoncerttel indult az a rendezvénysorozat, amely Magyarországon és szerte a világon Liszt Ferencet köszönti. Elkezdődött a véget nem érő – és ne is érjen véget – sorozat, mert Lisztet mellőzött zeneszerzőnek érzem. Csodálatos művész, lélek- és emberbarát, teremtő alkotó. Engem gyerekkoromtól megragadott a Liszt-életrajzokban olvasható sok jótett. Egy zeneszerzőnek az a legszebb cselekedete, hogy gyönyörű hangokkal ajándékozza meg kortársait és a következő generációkat. Ha úgy tudja továbbadni a hangokat, amiket Istentől kapott, hogy azok az emberekben visszhangot vernek. Egyszerre van jelen a mulandóság és a törekvés, amint elhangzik a zene, a lélekben marad lenyomata.

- Liszt Ferencről gazdag ajándékot kapunk.

- Nagyon sokat adott. Művek ezreit. Évtizedeken keresztül napi három óra alvással beírta, és dolgozott, és élt. Állandóan úton volt, vitte a néma zongoráját, ami csak billentyűzetből állt, és azon gyakorlatoztatta az ujjait. Ezt az ajándékot legtöbbször természetesen vesszük. Aki annyi pénzt keresett, mint ő, gazdagságot hagyhatott volna maga után. Pénzszükében volt, odaadta ezernyi nemes célra, aki hozzájött, soha nem távozott üres kézzel. Koncertezett a hadiárva, nyugdíjalapok javára, s mikor már nem bírta a hivatal packázásait, 1846-ban összezongorázta az első épületre valót, ahol zeneiskoláját megnyitotta.

- *Kifogyhatatlan volt az ereje?*

- A „leghíresebb” tette, az önzetlen, minden akadályt legyűrő akarat, amivel Beethoven emlékszobrát is segítette, az ünnepséget rendezte. A németek sajnálták rá a pénzt, majd amikor kész volt a terv, és ki volt tűzve az avatás napja, királyok, grófok, hercegek tolongtak, hogy a dísztribünön helyet kapjanak. Egyébként ennek a leírása megtalálható Elen Walker Liszt-könyvében. Sokszor elmondta: miután ingyen kapta a hangokat a Teremtőtől, ezért ingyen is adja tovább. A szónak abban az értelmében, hogy egész életében tanított, de soha nem fogadott el pénzt tanítványaitól. Persze valamiből meg kellett élnie, és voltaképpen nem nyomorgott, sőt, egyszerű szemmel nézve, szórta a pénzét. De mindig a jó érdekében tette.

- *Tekintélyt szerzett a zeneszerzőknek.*

- A zenész rangját, ami meglehetősen alacsony rang volt Haydn idejében, magaslatokba emelte. Haydn az Esterházy hercegek szolgálatában töltve harminc évet nemcsak megkomponálta, betanította és előadta a zeneműveket, de utána felszolgált a vacsoránál. Ehhez képest Liszt Ferenc császároknak és királyoknak lehetett a társalkodója, megbecsült zenész. Udvari karmester volt Weimarban. Kétszer is megsértette az orosz cárt, de egyszer sem görbült meg a haja szála. Igaz, másodszor kiutasították az országból. Ez mutatja, mekkora rangra emelte a művészetet, azáltal, hogy megmutatta a zene mindenható és a lélek alapjaira mélységesen ható jötevő tulajdonságát.

- *Életrajzából mit emelhetünk ki?*

- Doborjánban született 1811-ben. Elég korán fölismerve zenei tehetségét, édesapja bemutatatta a bécsi és budapesti előkelőségeknek. Zongorajátékával elkápráztatta a közönséget, ösztöndíjat szavaztak neki. Később elmentek Párizsba. És tovább: Milánó, Velence, Róma, Győr, Sopron, Pest, Drezda, Lipcse, Weimar... Liszt Ferenc beutazta az egész művelt világot, hírnöke volt nemcsak a saját muzsikájának, de a kortárs zenének is. Gondoljunk bele, ki élt akkor? Chopin, Schumann, Mendelssohn; sokat köszönhetett neki Wagner is, hiszen megmentette az életét. Amikor 1830-ban aktív volt a forradalmakban, és a rendőrség halálra kereste, Liszt letagadta, hogy az ő házában bujkál. Nemcsak pátyolgatta, biztatta zeneszerző társait, de rendszeresen játszotta is műveiket.

- *Egyházi zenéjéről mit kell tudnunk?*

- Ebben is óriási reformokat tervezett. Meglehetősen sok intrika, vargabetű után, ez az álma csak részben teljesült. Hosszú életet élt: 1811-től 1886-ig. Ezalatt emelkedett a legnagyobbak közé. A nagyvilágban, ha magyar zeneszerzőt emlegetnek, akkor elsősorban Liszt Ferencre és Bartók Bélára gondolnak.

- *Hogyan hatott Önre élete és munkássága?*

- Mindenben igyekeztem példaképemnek tekinteni. A zongorázásban, az emberi alapállásban, a hitben, kivéve egyben: a családi élet-

ben. Az nem sikerült neki. Túlságosan ellenállhatatlan személyiség volt, a már említett Elen Walker pontosan bebizonyította, hogy életében 36 hölgy játszott szerepet. De egyiket sem ő hódította meg. Igaz, hogy az a fajta romantikus hozzáállás, amely a kifejezést mindenek fölé helyezi, őt is elragadta a végletekig. Mindig észrevette, hogy rossz útra tévedt, és mindig megőrizte mély istenhitét. Évtizedekig járt a reggeli 6 óras misére, a Ferenciek terén van egy kis emléktábla, amely őrzi a helyét az első padban, ahol imádkozott.

- *Milyen érzés és feladat játszani Liszt Ferencet?*

- Játsszom a műveit nagy kedvvel, és feledek föl újabb rejtett szépségeit. A mesterműveknek az a sajátságuk, hogy minél többet foglalkozik velük az ember, új és új dimenziói mutatkoznak meg, addig nem gondolt, nem hallott értékei. Lisztnek előkerülnek újabb hagyatécai könyvtárakból, padlásokról, és soha nincs vita a zenetudósok között. Két ütem eljátszása után fölismerhető, hogy az ő műve. Annnyira egyedi, annyira megismételhetetlen személyiség, akinek zenéje az ég felé röpi az embert.

- *Miért van mégis idegenkedés a zenéjétől a hallgatók egy részében?*

- Liszt interpretációjánál, különösen a zongoristák, a sok hang között nem látják a lényegét. A fákat játsszák, és nem látják az erdőt. Milyen lelki tartalma van a sok száz és ezer hangnak, megpróbálják gyorsan és hangosan lezongorázni. Miközben föl kellene emelni a lelkeket, és észrevenni, hogy az ünnepeltnek milyen mélységű és magasságú muzsikája van. Tessék meghallgatni *Krisztus oratóriumát*, és utána az ember másképp megy haza. Ez a zene ismérve. Hát legyünk büszkéek és boldogok, hogy Liszt Ferenc a mienk, és ebben az évben mi és az egész világ megmerítkezik felséges zenéjében!

- *Milyen hangversenyekkel köszönti a kétszáz éves Mestert?*

- Panaszkozhatnék az elmúlt nyolc év teljes mellőzéséről, de nem teszem. A magam csendesebb módján dolgozom. Feleséggel együtt, Hegedűs Katalin zongoraművésszel, tervezünk saját költségen a Művészetek Palotájában egy tartalmas estét. Április 11-én Liszt szólóhangverseny adok, ahol új CD-lemezem anyagát fogom játszani. November 29-én Liszt zongoraversenyei közül hármát: az *Esz-dürt*-t, az *A-dürt*-t és a *Haláltáncot* szeretném együtt megszólaltatni... Nagy örömmre hívtak Új-Zélandra és Ausztráliába. Turnézhatok a közel jövőben Amerikában is, bár ezek a magyar zenei élettől teljesen függetlenek, úgy mondanám, hogy a Jóisten szerető kezének a nyomát viselve érkeztek hozzám. Keserűség és öröm van bennem. Meg kell tennünk a magunkét, én elsősorban imákkal, és azzal, hogy igyekszem ajándékozni a jót, a szépet.

Fenyvesi Félix Lajos